

I. Az ember idegrendszere (14 pont)

Írd a megfelelő betűjelet az állítások után álló négyzetbe annak megfelelően, hogy az állítás csak az agyvelőre, csak a gerincvelőre, mindkettőre vagy egyikre sem vonatkozik!

Négyféle asszociáció

A) agyvelő	B) gerincvelő	C) mindkettő	D) egyik sem
1) 31 pár ideg ered belőle.	☐	6) Minden innen eredő ideg tartalmaz érző és mozgató idegrostokat egyaránt.	☐
2) Az innen eredő idegek csak mozgató rostokat tartalmaznak.	☐	7) Belsejében mindenhol elkülönül a szürke- és a fehérállomány.	☐
3) 12 pár ideg ered belőle.	☐	8) Szürkeállománya a fehérállományon kívül található.	☐
4) Kötőszövetes rétegek burkolják.	☐	9) Dúcaiban található a nyelés és a nyálelválasztás központjai.	☐
5) A központi idegrendszer része.	☐	10) A környéki idegrendszer része.	☐

Egyszerű hibakutatás

11) Melyik állítás hamis a fájdalomreflex-szel kapcsolatban?

- A) A fájdalomingereket a bőr szabad idegvégződéseivel veszik fel.
B) A keletkező ingerületet érző idegsejtek rostjai szállítják a gerincvelő felé.
C) Az érző idegsejtek sejttestjei a csigolyaközi dúcokban vannak.
D) A gerincvelő fehérállományában átkapcsoló idegsejtek veszik át az ingerületet.
E) Az átkapcsoló és a mozgató idegsejtek szinapszisei a gerincvelő szürkeállományában vannak.

12) Melyik állítás hamis a keringés szabályozásával kapcsolatban?

- A) Intenzív izommunka során növekszik a vér széndioxid-tartalma.
B) A vér emelkedő széndioxid-tartalma ingerli az agytörzs vérkeringést szabályozó központját.
C) A központ paraszimpatikus idegrostokon keresztül ingerli a szív szinuszcsomóját.
D) A szinuszcsomó gyakoribb és erőteljesebb szívösszehúzódásokat indít,
E) ezáltal gyorsul a vérkeringés, ami elősegíti a széndioxid távozását a tüdőn keresztül.

13) Melyik állítás hamis a vizeletürítés szabályozásával kapcsolatban?

- A) A húgyhólyag tartalmának feszítő hatását egy receptor érzékeli a szerv falában.
B) Az ingerületet érző idegsejtek vezetnek egy gerincvelői idegen keresztül.
C) Az ingerületet átkapcsoló majd mozgató idegsejtek veszik át.
D) A gerincvelő mozgató idegsejtjeinek tengelyfonalai a húgyhólyag izomzatáig vezetnek.
E) A hólyag falában a mozgató idegsejtek nyúlványai az izomsejtekkel szinapszist alkotnak.

14) Melyik állítás hamis az újszülött nyálelválasztásával kapcsolatban?

- A) Az újszülött veleszületett módon nyálelválasztással reagál a táplálék ízére.
B) Ezt a jelenséget feltétlen reflexnek nevezzük.
C) A cumisüveg látványa eleinte közömbös inger az újszülött számára.
D) Később az agytörzs látó- és ízérző központja között idegi kapcsolat létesül,
E) ezáltal egy idő után a cumisüveg látványa önmagában is kiváltja a nyálelválasztást.

II. Sejtek a vérben (18 pont)

Írd a megfelelő betűjelet az állítások után álló négyzetbe annak megfelelően, hogy az állítás csak a vörösvértestekre (A), csak a falósejtekre (B), csak a nyiroksejtekre (C), csak a vérlemezkékre (D) vagy a felsorolt négy sejtípus közül valamelyik kettőre (E) vonatkozik!

Ötféle asszociáció

A) vörösvértestek **B) falósejtek** **C) nyiroksejtek** **D) vérlemezkék** **E) valamely kettő a négy közül**

1)	A vér mikroliterenként milliós nagyságrendben tartalmazza.	☐	8)	Nagyobb gyulladás vagy fertőzés lefolyása során emelkedik számuk a vérben.	☐
2)	Éretten sejtmagvas sejtek.	☐	9)	Számának csökkenése lehet a vérszegénység egyik kiváltója.	☐
3)	A véralvadás folyamatának elindítója.	☐	10)	Kórokozók bekebelezésére képes.	☐
4)	A vér mikroliterenként százezres nagyságrendben tartalmazza.	☐	11)	A szervezetünkbe kerülő szén-monoxidot nagy hatékonysággal megköti.	☐
5)	A fehérvérsejtek közé tartozik.	☐	12)	Osztódásuk során hosszú életű memóriasejtek is képződnek.	☐
6)	Egyik típusa ellenanyagok (antitestek) termelésére képes.	☐	13)	Egyik típusa az antigén ún. „bemutatására” képes.	☐
7)	Csak az érpályán belül található meg.	☐	14)	Jelentős szerepe van a szén-dioxid szállításában.	☐

Egyszerű választás

15) Felnőtt ember vérében található sejtek képződési helye:

- A) csak a vöröscsontvelő
B) csak a nyirokszervek
C) csak a máj
D) a vöröscsontvelő és a nyirokszervek
E) a vöröscsontvelő és a máj

16) Mekkora térfogatot foglalnak el a sejtjes elemek a vér teljes térfogatában?

- A) kevesebb, mint a tizedét
B) nagyjából a tizedrészét
C) nagyjából a negyedét
D) kicsit kevesebb, mint a felét
E) nagyjából a kétharmadát

17) Hol található az AB0-vércsoportrendszer szerinti hovatartozásunkkal összefüggésbe hozható anyagok?

- A) a vörösvértestek felszínén és a vérnedvben
B) a fehérvérsejtek felszínén és a vérnedvben
C) a vörösvértestek felszínén
D) a fehérvérsejtek felszínén
E) a vérnedvben

18) Alvasában meggátolt vért függőlegesen tartva egy idő után jól láthatóan két részre válik szét a folyadék. Hogyan helyezkedik el a két rész (réteg)?

- A) alul a vérnedv, felül a sejtjes elemek tömege
B) alul a vérsavó, felül a sejtjes elemek tömege
C) alul a sejtjes elemek tömege, felül a vérnedv
D) alul a sejtjes elemek tömege, felül a vérsavó
E) alul a vérnedv, fölötté a sejtjes elemek tömege, legfelül a vérsavó

III. Gombahatározás (15 pont)

Felsoroltunk 15 gombafajt. Keresd meg a helyüket a határozókulcsban, majd párosítsd a római számokkal a megfelelő betűjeleket!

A) Bimbós pöfeteg	A) Kerti csiperke	A) Lila pereszke
B) Bükkfatapló	B) Keserűgomba	B) Nagy őzlábgomba
C) Gyilkos galóca	C) Labirintustapló	C) Óriás pöfeteg
D) Gyűrűs tuskógomba	D) Légyölő galóca	D) Rizike
E) Ízletes vargánya	E) Lepketapló	E) Sárga kénvirággomba

1. a	Termőteste tönkre és kalapra tagolódik	2	
b	Nincs ilyen tagolódás	10	
2. a	Termőrétege lemezes	3	
b	Termőrétege csöves, nagy termetű, fehér húsu, jó ízű, jól szárítható gomba		→ I. faj
3. a	Van gallérja	4	
b	Nincs gallérja	7	
4. a	Bocskora is van; lemezei fehérek, sűrűn állnak, halálosan mérgező.		→ II. faj
b	Bocskora nincs, a kalapbőrön pikkelyek, foszlányok láthatók	5	
c	Bocskora nincs, kalapbőre fehér, csupasz, lemezei kezdetben rózsaszínűek, később megbarnulnak		→ III. faj
5. a	A pikkelyek, foszlányok könnyen letörölhetőek	6	
b	A pikkelyek nem törölhetőek le. A gomba karcsú, nagy termetű, barna színű; tönkje alul bunkószerűen kiszélesedik. Ehető.		→ IV. faj
6. a	A gomba barna színű (mézszínű), lemezei is barnák. Ősszel terem, nyersen mérgező.		→ V. faj
b	Tönkje és lemeze fehér, a kalapbőr piros (fakulhat). Ősszel terem, mérgező (hallucinogén) gomba.		→ VI. faj
7. a	Megtörve a tölcséres alakú termőtestet, tejnedvet ereszt.	8	
b	Termőteste domború, legfeljebb idősebb korban tölcséres, megtörve nem ereszt tejnedvet	9	
8. a	Tejnedve narancsszínű, a kalapbőr eleinte fakó narancsszínű, idősebb korára zöldül; ugyanekkor színes, koncentrikus körök rajzolódnak ki rajta. Ehető.		→ VII. faj
b	A gomba matt fehér, a tejnedve is fehér. Keserű íze miatt csak sütvé ehető.		→ VIII. faj
9. a	Ősszel terem fatuskókon, csoportosan (csokrosan). Súlyosan mérgező.		→ IX. faj
b	Ősszel terem, avaron, nem csokrosan; de gyakran alkot boszorkánykört. Jó ízű, ehető gomba. Egyszínű lila.		→ X. faj
10. a	A termőréteg likacsos.	11	
b	A termőréteg a termőtest belsejében van.	13	
11. a	A termőtest teteje fehéres, sárgásfehér vagy szürkés.	12	
b	A termőtest tetején sötét sárga, szürke, barna körbefutó sávok találhatóak. Kis termetű gomba, csoportosan terem.		→ XI. faj
12. a	A termőréteg nyílásai tekervényesen görbültek. Kis-közepes méretű, tölgyfán él.		→ XII. faj
b	A termőréteg nyílásai igen aprók; nagy termetű gomba. Régebben tűzgyújtásra is használták.		→ XIII. faj
13. a	A gomba gömbszerű, fehér, 4-5 kg is lehet a tömege. Ehető		→ XIV. faj
b	Kis termetű, termőteste körte alakú; felszínén letörölhető tüskék, szemölcsök találhatóak. Fiatalon ehető.		→ XV. faj

1) I. faj:	____	4) IV. faj:	____	7) VII. faj:	____	10) X. faj:	____	13) XIII. faj:	____
2) II. faj:	____	5) V. faj:	____	8) VIII. faj:	____	11) XI. faj:	____	14) XIV. faj:	____
3) III. faj:	____	6) VI. faj:	____	9) IX. faj:	____	12) XII. faj:	____	15) XV. faj:	____

IV. Ismerd fel! (6 pont)

Mely élőlénycsoportra, élőlénycsoportokra illenek rá az alábbi megállapítások?

Többszörös választás

- 1) Magzataburokban fejlődő gerincesek; vagy csak tojással szaporodó vagy tojással szaporodó és elevenszülő fajokkal:

- 1) emlősök
- 2) hüllők
- 3) madarak
- 4) kétéltűek

- 4) Hajtásos növények; a hímivarú spóra neve: pollen:

- 1) kétszikű zárvatermők
- 2) egyszikű zárvatermők
- 3) nyitvatermők
- 4) harasztok

- 2) Pikkelyes kültakarójú, lágyhéjú tojással szaporodó hüllők. Szívükben a kamrák közötti válaszfal nyitott.

- 1) kígyók
- 2) krokodilok
- 3) gyíkok
- 4) teknősök

- 5) Teleptestű virágtalan növények:

- 1) májmohák
- 2) csillárkamoszatok
- 3) lombosmohák
- 4) kovamoszatok

- 3) Csőidegrendszerrel rendelkező újszájúak, támasztószövetek között előfordul a porcszövet.

- 1) madarak
- 2) csontoshalak
- 3) emlősök
- 4) porcoshalak

- 6) Egysejtű fajokat is tartalmazó csoport, sejtjeik rendelkeznek klorofill-a és klorofill-b molekulákkal.

- 1) barnamoszatok
- 2) mohák
- 3) gombák
- 4) zöldmoszatok

V. Kiválasztó szervek (12 pont)

Milyen típusú kiválasztó szerv **jellemző** az alább felsorolt állatcsoportokban?

Hatféle asszociáció

A) elővesécske **B) vesécske (vagy módosult vesécske)** **C) Malpighi-cső** **D) elővese** **E) ősvese** **F) utóvese**

1)	madarak	☐
2)	kétéltűek	☐
3)	rovarok	☐
4)	puhatestűek	☐
5)	rákok	☐
6)	laposférgek	☐

7)	porcoshalak	☐
8)	emlősök	☐
9)	pókszabásúak	☐
10)	hüllők	☐
11)	gyűrűsférgesek	☐
12)	csontoshalak	☐

VI. Enzimek (13 pont)

A **laktát-dehidrogenáz** enzim (a továbbiakban **LDH**) a tejsav és a piroszőlősav közötti reakció lebonyolításában, a **malát-dehidrogenáz** enzim (a továbbiakban **MDH**) az almasav és az oxálcetsav közötti reakció lebonyolításában vesz részt.

Az említett savak képlete:	tejsav:	$\text{CH}_3\text{-CH(OH)-COOH}$
	piroszőlősav:	$\text{CH}_3\text{-CO-COOH}$
	almasav:	$\text{HOOC-CH}_2\text{-CH(OH)-COOH}$
	oxálcetsav:	$\text{HOOC-CH}_2\text{-CO-COOH}$

Négyféle asszociáció

A) LDH	B) MDH	C) mindkettő	D) egyik sem
1) Koenzime a $\text{NAD}^+/\text{NADH.H}^+$	☐	6) Szubsztrátja átalakulását gyorsítja.	☐
2) A vörösvértestben működik.	☐	7) Szubsztrátja három szénatomos.	☐
3) Szubsztrátja a Szent-Györgyi-Krebs-ciklus résztvevője.	☐	8) Szubsztrátja a glükolízis végterméke.	☐
4) Koenzime a CoA-SH	☐	9) Redoxi-átalakulást katalizál.	☐
5) Prosztetikus csoporttal működik.	☐	10) Szubsztrátja az acetil-koenzim-A-val képes kölcsönhatásba lépni.	☐

A következő kérdések az enzimekre, koenzimre **általában** vonatkoznak.

Egyszerű hibakutatás

11) Melyik állítás hamis az enzimekkel kapcsolatban?

- A) Az enzimek többnyire fehérjék, ritkábban ribonukleinsavak.
- B) Az enzimek növelik az anyagcsere-folyamatok sebességét.
- C) Az enzimek növelik az anyagcsere-folyamatokhoz szükséges aktiválási energiát.
- D) A működő enzimek többsége nem-fehérje típusú egyéb molekularészt is tartalmaz.
- E) Az enzimek óriásmolekulák, melyeknek jellemző egységei az α -aminosavak.

Többszörös választás

12) Két foszfátcsoportot tartalmazó molekula:

- 1) ADP
- 2) Koenzim-A
- 3) NAD^+
- 4) ATP

13) Anyagcsere-folyamat, amely NAD^+ -koenzimet igényel:

- 1) a fotoszintézis fényszakasza
- 2) citromsavciklus
- 3) a fotoszintézis sötétszakasza
- 4) glükolízis

VII. Mikroszkópikus lények (20 pont)

Egyszerű választás

1) A vírusok jellemző mérettartománya:

- A) 0,1 – 30 nm
- B) 1 – 300 nm
- C) 1 – 30 μm
- D) 300 – 10000 nm
- E) 3 – 100 μm

4) A baktériumok prokarióták, mert ...

- A) heterotrófok.
- B) sejtjüket nem határolja sejthártya.
- C) nincs szintestjük.
- D) nincs sejtmagjuk.
- E) van örökítőanyaguk.

2) Mi a bakteriofág?

- A) baktériumot fertőző vírus
- B) baktériumot fogyasztó vírus
- C) vírust fertőző baktérium
- D) vírust fogyasztó baktérium
- E) baktériumot fogyasztó falósejt

5) A tüdőbaj kórokozójának felfedezője:

- A) Antony Leeuwenhoek
- B) Louis Pasteur
- C) Robert Koch
- D) Albert Schweitzer
- E) Edward Thorndike

3) A vírusok felfedezője:

- A) Louis Pasteur
- B) Robert Koch
- C) Dimitrij Ivanovszkij
- D) Ilja Iljics Mecsnyikov
- E) Semmelweis Ignác

6) Melyik csoportban fordulnak elő a legnagyobb méretű sejtek?

- A) kékbaktériumok
- B) baktériumok
- C) ostorosok (ostorosmoszatok)
- D) kétfélemagvúak
- E) egyfélemagvúak

Írd a megfelelő betűjelet az állítások mögötti négyzetekbe, annak megfelelően, hogy a megnevezett betegséget vírus (A), baktérium (B), eukarióta egysejtű (C) okozza vagy egyik sem felelős (D)!

Négyféle asszociáció

A) vírus

B) baktérium

C) eukarióta egysejtű

D) egyik sem

7) veszettség	____	11) kanyaró	____	15) amőbás vérhas	____
8) lépfene	____	12) malária	____	16) álomkór	____
9) cukorbetegség	____	13) vérbaj	____	17) „szerzett immunhiány tünetegyüttes”	____
10) influenza	____	14) angolkór	____	18) tuberkulózis (gümőkór)	____

Többszörös választás

19) Melyik él autotróf életmódot?

- 1) nitrifikáló baktériumok
- 2) bíbor kénbaktériumok
- 3) kékbaktériumok
- 4) tejsavbaktériumok

20) Melyik képes heterotróf életműködésre?

- 1) óriás amőba
- 2) zöld szemesostoros
- 3) tejsavbaktérium
- 4) gombostüfejmószat

VIII. Növényi hormonok (8 pont)

Többszörös választás

1) Milyen hatás rendelhető a gibberellinekhez?

- 1) gátolja az auxin szállítását
- 2) serkentik a virágképzést
- 3) serkentik a sejtek osztódását
- 4) serkentik a szártagok sejtjeinek megnyúlását

2) Milyen hatás rendelhető a citokininekhez?

- 1) serkentik a sejtek megnyúlását
- 2) serkentik a gyümölcsök érését
- 3) kiváltják az őszi lombhullást
- 4) serkentik a sejtek osztódását

3) Milyen hatás rendelhető az abszcizinsavhoz?

- 1) kiváltja az őszi lombhullást
- 2) szerepe van a fototropizmus kialakulásában
- 3) szerepe van a téli nyugalmi állapot kialakításában
- 4) serkenti a gyümölcsök érését

4) Milyen hatás rendelhető az eténhez (etilénhez)?

- 1) serkenti a gyümölcsök érését
- 2) gátolja a sejtek megnyúlásos növekedését
- 3) gátolja az auxin szállítását
- 4) serkenti a sejtek osztódását

5) Milyen hatás rendelhető az auxinhoz?

- 1) serkenti a sejtek megnyúlásos növekedését
- 2) serkenti a sejtek osztódását
- 3) szerepe van a fototropizmus kialakításában
- 4) serkenti a gyümölcsök érését

Mennyiségi vizsgálat

6)

- A) az auxin koncentrációja a csíranövény hajtáscsúcsában
- B) az auxin koncentrációja a csíranövény gyökérnyak részében

7)

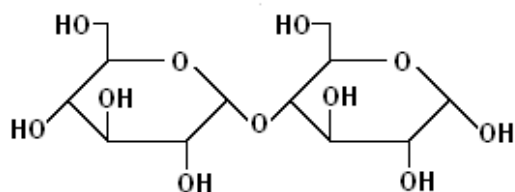
- A) az auxin koncentrációja a hajtás megvilágított oldalán
- B) az auxin koncentrációja a hajtás árnyékos oldalán

8)

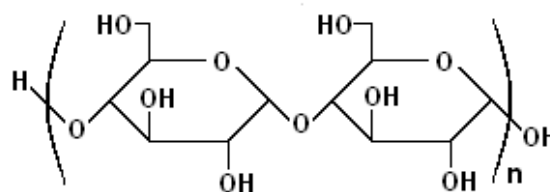
- A) a csúsrügy optimális növekedéséhez szükséges auxin-koncentráció
- B) az oldalrügy optimális növekedéséhez szükséges auxin-koncentráció

IX. Szénhidrátok (14 pont)

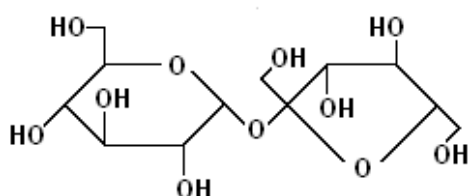
Írd a megfelelő betűjelet az állítások után álló négyzetbe annak megfelelően, hogy az állítás melyik rajzra vagy rajzokra vonatkozik! (A rajzokon látható „n” és „m” betűk a zárójelbe tett molekularészek többszöri ismétlődését jelentik.)

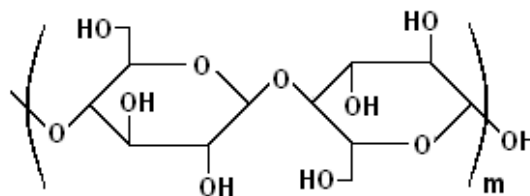
I. rajz

II. rajz

III. rajz

IV. rajz

Hatféle asszociáció

A) I. rajz

B) II. rajz

C) III. rajz

D) IV. rajz

E) a négy közül
valamelyik kettő

F) a négy közül
valamelyik három

1)	Stabil térszerkezete hélixes.	☐
2)	Növényi vázanyag.	☐
3)	Édes ízű.	☐
4)	Nem redukáló diszacharid.	☐
5)	Makromolekula.	☐
6)	Fehling-reagenssel vörös csapadékot ad.	☐
7)	Vízben egyáltalán nem oldódik.	☐

8)	A természetben bomlástermékként fordul elő.	☐
9)	Hidrolizisekor fruktóz (gyümölcs-cukor) is képződik.	☐
10)	Tartalmaz α -szőlőcukrot (α -D-glükóz).	☐
11)	Mennyisége a tárolt burgonyában idővel növekszik.	☐
12)	Jóddal ibolyáskék színreakciót ad.	☐
13)	Saját enzimeinkkel képesek vagyunk emésztetni.	☐
14)	Molekulája tizenkét szénatomot tartalmaz.	☐